

Opgroeien met Van Sante

'He, Balkenvlotter' met deze joviale en tegelijk wat spottende opmerking, werden de kapelaans begroet, wanneer ze in het begin van de jaren twintig, van de vorige eeuw, op straat liepen. Ze liepen er ook wat merkwaardig bij: met kniebroek en zwarte kousen.

Maar voor pastoor Joannes Zwart gingen de petten af en soms de vingers aan het hoofd: 'Dag pastoor'. Pastoor Zwart was de 9^e pastoor van de Bonifatiusparochie, die ruim 35 jaar met veel inspiratie en krachtige hand deze gemeenschap heeft geleid.

In het toen nog 'rooie' Zaandam moest hij er voor waken dat zijn schaapjes niet, zoals men toen zei, 'geïnfiltreerd' zouden worden door de socialistische ideeën. Wel nodig om waakzaam te zijn, want de sociaal-democratische partij van Domela Nieuwenhuis telde in de Zaanstreek meer dan 1000 leden en was daarmee de grootste afdeling van het land.

Stevige preken in de kerk waren echt niet voldoende; er moest ook een tastbare uitstraling komen van sterke katholieke aanwezigheid, liefst van 'de wieg tot het graf' en wat daar tussendoor zich afspeelt. In maart 1898 werd hij benoemd in Zaandam.

Het leek hier eerder een missie-statie dan een stadsparochie. Meteen zette hij zijn schouders onder de toen nog vage plannen voor de bouw van een nieuwe kerk. En die kwam er!!

Maar een kerk moet bevolkt worden. En daar zijn gezinnen voor nodig. Via de katholieke woningbouw Ver. Leo XIII kreeg Van Sante de opdracht woningen te bouwen in de Rosmolenbuurt, toentertijd de eerste grote stadsuitbreiding in het oosten van Zaandam, en de kinderen die geboren werden kwamen bijna allemaal ter wereld in het St. Jan Ziekenhuis, ontworpen door Simon Bernardus van Sante.

In 1907 ontwierp hij het zusterhuis (het klooster) aan de Oostzijde waar de zusters voor het onderwijs en de ziekenverzorging en de weeskinderen een thuis vonden.

Pastoor A.F.M. Goedhart van de Sint-Bonifatiusparochie in Zaandam

Foto: Luuk Plekker

De Sint Bonifatiuskerk aan de Oostzijde in Zaandam omstreeks het begin van de vorige eeuw.

Maar kleine kinderen worden groot en daarom werd er, via een ontwerp van Van Sante, een eerste steen gelegd voor de nieuwe R.K. meisjesschool met 10 lokalen en ruimte voor 252 kinderen. Later kwamen daar nog bij: de Jozefschool (thans de Film-Fabriek aan de Sijbrantsteeg) en de Bonifatiusschool (thans het OMC).

Er kwam ook een kleuterschool voor jongens en meisjes (best revolutionair in die tijd). Allemaal ontwerpen en realiseringen van de Van Santes!

Maar je leerde verder en zo kwam er een ULO, van Van Sante! Of naar de huishoudschool Santa Maria aan de Oostzijde, thans een plaats voor vele medische faciliteiten die zich daar gevestigd hebben. Je ging werken bij de rijstpellerij van Kamphuys aan de oostzijde, (grotendeels) ontworpen door Van Sante.

R.K. ULO aan de Bloemgracht in Zaandam.

En toen kwam er het moment dat je bij een vereniging kwam of de beentjes van de vloer wilde bij dansschool Peter Verbiest.

Kortom ontspanning. Daartoe werd de oude parochiekerk door architect Van Sante omgebouwd tot een verenigingsgebouw van de parochie: Het Bondsgebouw! En samen dansen brengt vaak de liefde voor elkaar in zicht. Dus trouwen, natuurlijk in de kerk (toen bijna iedereen).

De kerk was niet gebouwd door Van Sante, maar wel een aantal banken in de kerk, van stevig eikenhout, waren getekend door Van Sante. De aanbesteding hiervan verliep van 4300,- naar 2510,-naar 2492,- gulden. Met 18,- verschil ging de Fa. Fris met de opdracht er vandoor.

Het elektrisch licht in kerk en pastorie ontworpen met een tekening van Van Sante. Overal kwam je deze mannen en hun capaciteiten tegen. Later kwam S.B. van Sante in het Kerkbestuur als kerkmeester en deed gratis het onderhoud van kerk en pastorie.

Op 3 mei 1932 werd het St Jan Ziekenhuis plechtig ingewijd en officieel in gebruik genomen, en bediend door de kleine zusters van de Heilige Jozef uit Heerlen

Kortom : een bijzondere tijd die de emancipatie van het katholieke volksdeel sterk naar voren bracht.

Natuurlijk is er veel meer te zeggen over Van Sante, maar de tentoonstelling en wat U in het voorgaande van de andere sprekers heeft gehoord geeft toch een royaal beeld van deze begaafde en geïnspireerde bouwfamilie weer. We hebben ons beperkt tot wat in Zaandam tot stand is gebracht, maar hun invloed strekte zich veel verder uit in andere plaatsen en op velerlei gebied.

Pastoor Zwart overleed op 6 september 1933 in het door hem gestichte St. Jan Ziekenhuis en werd als eerste priester begraven in het nieuw gemetselde priestergraf op het 'roomse kerkhof', zoals dit gedeelte op de openbare begraafplaats aan de Zuidijk werd genoemd in de volksmond.

Hij heeft ervoor gezorgd dat er een sprekend getuigenis van rooms leven in Zaandam zichtbaar was geworden. Samen met de 'mannen Van Sante' die de plannen van de pastoor hielpen verwezenlijken.

Er is een nieuwe tijd aangebroken waarin de wijze- en goed bedoelde aanwijzingen van de pastoor nu wat 'schouderophalend' klinken. Toen hij bij het 25 jarig feest van de volksbond op de uitnodiging van de Vereniging van Eer en Deugd liet vermelden:

"Katholieke vrouwen en jongendochters. De bondsfeesten zijn een sprekend getuigenis van rooms leven in Zaandam. Zorgt Gij nu, dat uw kleding geen wanklank zij in deze roomse sfeer. Getuigt mede door een behoorlijke kleding van een roomse geest".

Hele generaties zijn dus 'opgegroeid met Van Sante'. De herinnering aan dit tijdperk staat vandaag LEVEND voor ons uitgebeeld.

Ik open hiermee deze bijzondere tentoonstelling en hoop dat inspiratie en geestelijk kracht altijd ons kostbare bezit mag blijven, nu en in de toekomst.

Pastoor A.F.M. Goedhart , Sint-Bonifatiusparochie in Zaandam

Het 'College van Regenten' van het St. Jan Ziekenhuis met de zusters. Midden op de voorste rij pastoor Zwart.